

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา วิวัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจของโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วฉับไวด้วยอิทธิพลของระบบการสื่อสารและการให้บริการด้านข่าวสารข้อมูลในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538: 4) ความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีอัตราเร็วสูงส่งผลถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยด้วย ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก

ในอดีตประชากรในประเทศไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมถึงร้อยละ 98.14 ปัจจุบันลดลงเหลือร้อยละ 51 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538: 9) ในขณะที่แรงงานบริการและภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นร้อยละ 31 และร้อยละ 13.8 ตามลำดับ ซึ่งสวนทางกับภาคเกษตรกรรมที่มีแนวโน้มลดลง ร้อยละ 12 เพราะสาเหตุจากภาคอุตสาหกรรม และการบริการเริ่มมีบทบาทสูงขึ้น ประชากรวัยแรงงานช่วงอายุระหว่าง 22-60 ปี มีจำนวน 31.68 ล้านคน จากจำนวนประชากรทั้งประเทศ 60.90 ล้านคน เมื่อปี พ.ศ.2540

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) จำนวนประชากรในวัยแรงงานกลุ่มนี้เริ่มปรับเปลี่ยนอาชีพจากภาคเกษตรกรรมไปสู่อาชีพภาคอุตสาหกรรม ด้วยสาเหตุหลายประการ คือ

1. กระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจโลก มีการลงทุนข้ามชาติ โดยเฉพาะในแถบเอเชียที่คาดว่าในปี ค.ศ.2000 เศรษฐกิจของเอเชียจะมีขนาดใหญ่อย่างน้อยเป็นหนึ่งในสามของเศรษฐกิจโลกเกิดการปรับตัวทางโครงสร้างภายในประเทศ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2538: 2)

2. เกิดภาวะฝนแล้ง ทำการเกษตรไม่ได้ผล
3. ราคาของผลผลิตด้านการเกษตรตกต่ำ รายได้ไม่แน่นอน
4. ต้องเปลี่ยนอาชีพเพราะย้ายถิ่นฐาน
5. ต้องการมีงานทำที่มั่นคงและมีรายได้ที่แน่นอน
6. ต้องการมีรายได้ที่สูงกว่าเดิม

ด้วยสาเหตุสำคัญนี้ทำให้แรงงานในภาคเกษตรกรรมที่มีรายได้เฉลี่ย 1,027.9 บาทต่อหัวต่อเดือน มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมด้วยสัดส่วนระหว่างภาคเกษตรกรรมต่ออุตสาหกรรม

ในช่วงปี 2540-2544 จึงมีสัดส่วนการมีงานทำภาคเกษตรกรรมต่ออุตสาหกรรม 45 : 55 ตามลำดับ (กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2537-2538: 21)

แรงงานในภาคอุตสาหกรรมกลุ่มนี้ ส่วนหนึ่งเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศ อีกกลุ่มหนึ่งเดินทางไปค้าแรงงานยังประเทศในภูมิภาคแถบตะวันออกกลาง ได้แก่ ประเทศซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ บาร์เรน อีกกลุ่มหนึ่งเดินทางไปทำงานในตลาดแรงงานแถบภูมิภาคเอเชีย เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ ไต้หวันฮ่องกง เป็นต้น (กรมแรงงาน, 2540: 1) การเดินทางไปค้าแรงงานในต่างประเทศของกลุ่มแรงงานกลุ่มนี้จะมีวิธีการเดินทางที่ถูกต้องตามกฎหมายได้ 5 วิธีคือ

1. บริษัทจัดหางานจัดส่ง โดยการจดทะเบียนต่อนายทะเบียนจัดหางานกลางของกรมแรงงาน เมื่อบริษัทติดต่อตำแหน่งงานในต่างประเทศได้แล้ว จะต้องขออนุญาตคัดเลือกคนงานจากศูนย์ทะเบียนคนงานจึงจะส่งไปได้
2. กรมการจัดหางานจัดส่ง โดยนายจ้างในต่างประเทศแจ้งความต้องการมาทางกรม กรมแรงงานจะจัดส่งเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวง
3. นายจ้างพาลูกจ้างไปทำงานในต่างประเทศ นายจ้างประมุขงานได้แล้วจะสามารถนำคนงานไปทำงานได้ โดยยื่นขอต่อกรมแรงงาน
4. นายจ้างพาลูกจ้างไปฝึกงานในต่างประเทศ กรณีไม่เกิน 45 วัน
5. คนงานเดินทางไปทำงานด้วยตนเอง (กรมการจัดหางาน, 2538)

ความต้องการไปทำงานต่างประเทศของแรงงานไทยในช่วงปลายปี 2540 เนื่องจากภายในประเทศประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีอัตราการว่างงานเพิ่มขึ้น กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมจึงได้มีนโยบายที่จะส่งเสริมให้แรงงานไทยเดินทางไปทำงานต่างประเทศอีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากการสร้างงานภายในประเทศ เพราะแรงงานกลุ่มนี้สามารถนำรายได้เข้าประเทศได้ปีละ 41,435 ล้านบาท โดยผ่านระบบธนาคาร (กรมการจัดหางาน, 2540) เงินตราต่างประเทศที่ส่งเข้ามานี้จะสามารถช่วยเสริมสภาพคล่องทางการเงินภายในประเทศอีกทางหนึ่งด้วย ในสภาวะที่เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวและมีความต้องการแรงงานสูง แต่ตลาดกลับขาดแรงงานที่มีคุณภาพและนักวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพราะแรงงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 80 ของแรงงานทั้งหมด มีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และพบว่าแรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ (รวมทุกประเทศ) มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษาที่สุด ดังรายละเอียดในตาราง (สำนักงานบริหารแรงงานไทยในต่างประเทศ, 2540: 18)

ลำดับที่	วุฒิการศึกษา	จำนวน		รวม
		ชาย	หญิง	
1	ประถมศึกษาปีที่ 4	6,981	273	7,254
2	ประถมศึกษาปีที่ 6	22,059	2,529	24,588
3	มัธยมศึกษาปีที่ 3	2,083	296	2,379
4	มัธยมศึกษาปีที่ 6	250	75	325
5	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	68	6	74
6	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	40	3	43
7	ปริญญาตรี	14	74	88
8	ปริญญาโท	1	-	1
9	วุฒิการศึกษาอื่น ๆ	316	25	341
รวม		31,812	3,281	35,093

และเป็นกำลังแรงงานไร้ฝีมือ (Un-skilled Labour) ประเภทกรรมกรทั่วไป ช่างก่อสร้าง ช่างไม้ และปฏิบัติงานก่อสร้างอื่น ๆ พนักงานเหมืองแร่ และเหมืองหิน ช่างปั้นทอ ถัก ย้อม ช่างเหล็ก ช่างทำเครื่องมือ และพนักงานเครื่องกล

จำนวนคนไทยที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ (รวมทุกประเทศ) จำแนกตามสาขาอาชีพ ประจำเดือนธันวาคม 2540 (กรมการจัดหางาน, 2540: 2-3)

ลำดับที่	ตำแหน่งงาน/สาขาอาชีพ	ชาย	หญิง	รวม
1	กรรมกรหรือคนงานทั่วไป	1,771	6	1,777
2	ช่างปั้น ทอ ถัก ย้อม	603	203	711
3	ช่างก่อสร้าง ช่างไม้ และปฏิบัติงานก่อสร้างอื่น ๆ	424	1	425
4	พนักงานเหมืองแร่และเหมืองหิน	224	6	230
5	ช่างเหล็ก ช่างทำเครื่องมือและพนักงานเครื่องกล	214	2	216
รวม		3,136	223	3,359

จากสภาพของระดับการศึกษาและการประกอบอาชีพของแรงงานโดยผนวกกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปท่ามกลางกระแสความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ความได้เปรียบเชิงธุรกิจการค้าที่มีฐานสำคัญคือทรัพยากรธรรมชาติ กลับปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ทางการแข่งขันในการพัฒนาประเทศที่เน้นระบบเศรษฐกิจที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงความเป็นประเทศที่พัฒนา มุมมองในเรื่องของความสมบูรณ์ทางธรรมชาติกลับหันมาให้ความสำคัญที่ “คน” ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญกว่าทรัพยากรใด ๆ

เพราะคนเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ โดยสร้างขีดความสามารถ ศักยภาพ และความเข้มแข็ง ในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน ประกอบเป็นพื้นฐานของสังคมในอนาคต ลักษณะของประชาชนในประเทศต้องมีความรู้ความสามารถในการไตร่ตรอง แก้ปัญหาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ต้องวิ่งเข้าหาการศึกษามากกว่าให้การศึกษาวิ่งเข้าหาตัว ดังนั้นการศึกษาจึงมิใช่เพียงการใช้ชีวิตระยะหนึ่งในโรงเรียนเท่านั้น แต่เป็นเหมือนปัจจัยหนึ่งที่ต้องดำรงชีวิตที่ทุกคนต้องแสวงหา และเพิ่มพูนอยู่ตลอดเวลา (ยุทธศาสตร์การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539) การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงความต้องการของบุคคล และสังคม (หลักและแนวความคิดทางสังคม, 2539) ในขณะที่สังคมไทยอยู่ในยุคการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตร เป็นสังคมอุตสาหกรรม ความต้องการพัฒนาคนให้เป็น “ทรัพยากรมนุษย์” ที่มีค่า จึงจำเป็นต้องพึงกระบวนการทางการศึกษาเพราะบทบาทของการศึกษาในระบบโรงเรียนมีความสำคัญหลายประการคือ

1. เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพให้ชีวิตสามารถพัฒนาปัญญามนุษย์ให้สามารถดำรงความรู้ นำความรู้ไปประกอบอาชีพได้
2. การศึกษาเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสะสมบุคคล ชี้นำขององค์กรของประเทศ
3. การศึกษาก่อให้เกิดค่านิยม ทักษะคติในด้านภาวะการทำงาน
4. การศึกษาก่อให้เกิดความรู้ ความชำนาญ และความสามารถ (การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร, 2539)

นอกจากความสำคัญของการศึกษาในระบบโรงเรียนดังกล่าวแล้ว ยังมีการศึกษาในระบบโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านของการบริหาร ด้านการเรียนรู้ อย่างกว้างขวาง เพิ่มพูนความรู้และให้โอกาสกับกลุ่มคนบางกลุ่มที่พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือให้ความรู้ ความคิด ทักษะกับกลุ่มวิชาชีพได้ เพิ่มเติมสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้มากขึ้น บทบาทสำคัญของการศึกษาดังกล่าวจะมีคุณภาพและประสิทธิภาพในการพัฒนามนุษย์ได้ อย่างไรไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้ให้เท่านั้น แต่ควรมองถึงความต้องการการศึกษาของกลุ่มที่จะให้ได้ว่า ความต้องการการศึกษาแต่ละกลุ่มต้องการรูปแบบการศึกษาแบบใด อย่างไร เพื่อลดผลความสูญเสียเปล่าทางการจัดการศึกษา ควรต้องศึกษาถึงความสอดคล้องระหว่างการให้การศึกษากับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วยว่าแนวทางและความต้องการทรัพยากรมนุษย์ ในอนาคตต้องการ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถ มีทักษะ มีความชำนาญในลักษณะอาชีพประเภทใด โดยกลุ่ม วัยแรงงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะแนวโน้มของความต้องการแรงงานไทย ในอนาคตของประเทศต่างๆ มีถึงร้อยละ 80 (กรมการจัดหางาน, 2539: 13) และเพื่อต้องการ ให้สอดคล้องต่อเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาแรงงานและสวัสดิการสังคมฉบับที่ 1 (พ.ศ.2538-2544) ที่มุ่งเน้น

1. ยกระดับความรู้พื้นฐานแก่แรงงานไทย
2. ให้การบริการด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน
3. จัดวางระบบข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงาน การพัฒนาฝีมือแรงงาน การคุ้มครองแรงงาน และสวัสดิการสังคม
4. กำหนดคุณภาพและมาตรฐานฝีมือแรงงานให้เป็นที่ยอมรับของภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2539: 21)

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาทั่วไปของแรงงานไทยที่จะเดินทางไปทำงานต่างประเทศควบคู่กับการศึกษาปัญหาด้านการให้บริการด้านแผนแรงงานและสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับปัญหาด้านการมีงานทำ ปัญหาด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน ปัญหาด้านสวัสดิการสังคมว่าปัญหาใดที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมให้บริการแก่กลุ่มแรงงานแล้ว ประเด็นปัญหาด้านใดที่ต้องเร่งแก้ไขดำเนินการในช่วงปี 2538-2544 (กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2538: 11) ส่วนในด้านของความต้องการการศึกษาและแนวทางการพัฒนาการศึกษาของแรงงานไทย ด้านความต้องการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความต้องการรับข่าวสารข้อมูล ความต้องการด้านเพิ่มพูนทักษะทางอาชีพ แรงงานส่วนมากมีความต้องการการศึกษาแต่ละประเภทในระดับใด เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลในการเตรียมแรงงานในอนาคตให้สอดคล้องต่อความต้องการของสังคม รวมทั้งสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาแรงงานไทยในด้านความรู้ขั้นพื้นฐาน ความรู้ด้านการรับข่าวสารข้อมูล และความรู้ด้านการเพิ่มพูนทักษะทางอาชีพว่า ทิศทางของการพัฒนาที่ควรจะเป็นสำหรับแรงงานไทย ประกอบด้วยประเด็นหลักใดที่สามารถนำมาซึ่งการพัฒนาแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพทั่วไปของแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ
2. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการศึกษาของแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการศึกษาของแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัญหาทั่วไปของแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ สภาพปัญหาที่แรงงานได้รับการบริการตามแผนแรงงานและสวัสดิการสังคม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2538 - 2544) ความต้องการการศึกษาและแนวทางการพัฒนาการศึกษา โดยแบ่งขอบเขตของการวิจัยเป็น 3 ด้าน คือ

1. ศึกษาสภาพทั่วไปของแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ เพื่อศึกษาถึงภูมิหลังในด้านข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับเพศ สถานภาพการสมรส อายุ ศาสนา ภูมิลำเนาเดิม ที่อยู่อาศัย ในปัจจุบัน วุฒิทางการศึกษา อาชีพเดิมก่อนจะได้รับการประกอบอาชีพในต่างประเทศ ระยะเวลาดำเนินการประกอบอาชีพเดิม รายได้จากการประกอบอาชีพ รายจ่ายของท่านในแต่ละเดือน รายได้ที่คุณคาดว่าจะได้รับจากการประกอบอาชีพในต่างประเทศ ประเทศที่สมัครไปทำงาน ประเภทของงาน สภาวะหนี้สินในปัจจุบัน แหล่งกู้เงิน จำนวนเงินกู้และวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม เป็นต้น

2. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการศึกษาของแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ โดยแยกเป็น 2 ประเด็นหลักต่อไปนี้

2.1 ศึกษาสภาพปัญหาการให้บริการตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาแรงงานและสวัสดิการสังคม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2538-2544) ซึ่งประกอบด้วยบริการ 3 ด้าน พร้อมรายละเอียด คือ

2.1.1 สภาพปัญหาด้านการมีงานทำ เช่น

- ปัญหาการสร้างงานในชนบท
- ปัญหานายหน้าจัดหางานเถื่อน
- ปัญหาการปรับตัวเข้าสู่ระบบเครื่องจักรกล
- ปัญหาด้านตลาดนัดแรงงานที่ไม่มีทั่วถึง
- ปัญหาการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการหางานทำ
- ปัญหาการบริการด้านแนะแนวอาชีพ
- ปัญหาการบริการรับสมัครงานทางไปรษณีย์
- ปัญหาแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงาน
- ปัญหาการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของงาน
- ปัญหาการส่งเสริมให้ประกอบอาชีพอิสระ

2.1.2 สภาพปัญหาด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน เช่น

- ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในโรงงานอุตสาหกรรมประเภทช่างอิเล็กทรอนิกส์
- ปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากสถานประกอบการในการพัฒนาฝีมือแรงงาน

- ปัญหาการพัฒนาฝีมือแรงงานไม่สอดคล้องต่อความต้องการของตลาดแรงงาน
- ปัญหาความขาดแคลนครูฝึกในการพัฒนาฝีมือแรงงาน
- ปัญหากองทุนพัฒนาฝีมือแรงงาน
- ปัญหาด้านโครงการฝึกอาชีพช่างประจำตำบล
- ปัญหาด้านโครงการฝึกอาชีพเคลื่อนที่ไม่ไปตามแหล่งพื้นที่ชนบทห่างไกล
- ปัญหาไม่มีวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกที่ทันสมัย
- ปัญหาการกระจายศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดทั่วประเทศ

2.1.3 สภาพปัญหาด้านสวัสดิการสังคม เช่น

- ปัญหาความมั่นคงของงานที่ทำ
- ปัญหาความปลอดภัยในการทำงาน
- ปัญหาที่พักอาศัยที่เหมาะสมและถูกสุขอนามัย
- ปัญหาการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ หรือกองทุนเงินสะสมในสถานประกอบการ
- ปัญหาการตรวจสุขภาพประจำปี
- ปัญหาความต้องการสถานที่พักผ่อนและสถานที่ออกกำลังกาย
- ปัญหาการจัดสถานพยาบาลรวมในพื้นที่ให้ได้มาตรฐาน
- ปัญหาการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับให้เอื้ออำนวยต่อการจัดสวัสดิการ เช่น การรักษาพยาบาล การบริการทางการทำงาน การคลอดบุตร การว่างงาน สวัสดิการบุตร
- ปัญหาสถาบันเงินทุนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพของแรงงาน
- ปัญหาสถานประกอบการไม่มีแหล่งอบรมทักษะอาชีพและจัดกิจกรรมเสริมความรู้

2.2 ศึกษาระดับความต้องการศึกษาของแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน พร้อมรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ความต้องการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- ต้องการมีความรู้เทียบเท่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- ต้องการมีความรู้เทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
- ต้องการมีความรู้เทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
- ต้องการมีความรู้เทียบเท่าระดับมหาวิทยาลัย
- ต้องการเรียนรู้การรักษาสภาพอนามัยเบื้องต้น

- ต้องการเรียนรู้การป้องกันอันตรายจากการทำงาน เช่น เสียงดัง ฝุ่น และสารเคมี
- ต้องการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ
- ต้องการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรม สังคม เกี่ยวกับประเทศที่ต้องการไปทำงาน
- ต้องการเรียนรู้เรื่องอาหารที่มีคุณค่าและปลอดภัย
- ต้องการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาและการออกกำลังกาย
- ต้องการเรียนรู้เรื่องการวางแผนครอบครัว
- ต้องการเรียนรู้กฎหมายทั่วไปในชีวิตประจำวันของประเทศที่จะไปทำงาน
- ต้องการเรียนรู้กฎหมายแรงงานของประเทศไทย
- ต้องการเรียนรู้เรื่องการเมืองการปกครองของประเทศที่จะไปทำงาน
- ต้องการเรียนรู้เรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- ต้องการเรียนรู้วัฒนธรรม สังคมเกี่ยวกับประเทศที่ต้องการจะไปทำงาน

2.2.2 ศึกษาระดับความต้องการการศึกษาด้านการรับรู้ข่าวสารข้อมูล

เช่น

- ต้องการรู้สารคดีเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมในต่างประเทศ โดยผ่านสื่อทางโทรทัศน์
- ต้องการรู้ข่าวประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรายละเอียดของงานในแต่ละประเทศ โดยวิทยุหรือหนังสือพิมพ์
- ต้องการให้จัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับงานในแต่ละประเทศ โดยวิทยุหรือหนังสือพิมพ์
- ต้องการให้มีบริการสิ่งพิมพ์ของหน่วยงานส่งถึงแรงงานทุกสัปดาห์
- ต้องการให้มีการจัดบริการพบกลุ่มแรงงานที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเสนอบทเรียน ประสบการณ์ในต่างประเทศ
- ต้องการจัดอภิปรายหรือบรรยายเรื่องที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติตนของแรงงานไทยในต่างประเทศ
- ต้องการให้จัดรายการที่ให้ความรู้แก่ผู้ใช้แรงงานทางวิทยุและโทรทัศน์

- ต้องการได้รับข่าวสารของตลาดแรงงานในต่างประเทศ
- ต้องการได้รับข่าวสารข้อมูลจากสภาพที่เป็นจริง โดยผ่านสื่อวีดิโอเทปหรือผ่านดาวเทียม
- ต้องการให้จัดหน่วยให้ความรู้และประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่เกี่ยวกับสถานการณ์แรงงานไทยในต่างประเทศ

2.2.3 ความต้องการการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนทักษะทางอาชีพ เช่น

- อุตสาหกรรมสิ่งทอ (ตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี)
- สาขาช่างโลหะ
- สาขาช่างซ่อมและจัดตั้งเครื่องจักรกล
- สาขาช่างซ่อมเครื่องจักรไฟฟ้า
- สาขาช่างอิเล็กทรอนิกส์
- สาขาช่างผลิต-ผลิตภัณฑ์พลาสติก
- สาขาช่างอะไหล่รถยนต์
- สาขาช่างหลอมโลหะ
- สาขาช่างเย็บกระเป๋า
- สาขาช่างทำรองเท้า
- สาขาเครื่องปั้นดินเผา
- สาขาช่างก่ออิฐ
- สาขาช่างฉาบปูน
- สาขาช่างไม้ (ก่อสร้าง)
- สาขาช่างปูกระเบื้อง
- สาขาผู้ช่วยแม่บ้าน (แม่ครัว)
- สาขาผู้ช่วยแม่บ้าน (ดูแลผู้สูงอายุ)
- สาขาผู้ช่วยแม่บ้าน (ดูแลเด็กทารก)
- สาขาช่างต่อเรือ
- สาขาช่างซ่อมเรือ
- สาขาภาคเกษตรกรรม
- สาขาพนักงานบริการตามภัตตาคารและโรงแรม
- สาขาพนักงานบริการในปั้มน้ำมัน

3. แนวทางการพัฒนาการศึกษาของแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ ที่ควร

จะเป็น คือ

- 3.1 แนวทางการพัฒนาการศึกษาด้านความรู้ขั้นพื้นฐาน คือ
- ควรสอนวิธีการทำงานโดยไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบและไม่ก่อปัญหาในประเทศนั้น
  - ควรสนับสนุนและให้โอกาสแรงงานได้รับการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตทั้งในระบบและการศึกษานอกระบบ
  - ควรจัดให้มีการจัดการศึกษาวิชาสามัญควบคู่กับการทำงาน
- 3.2 แนวทางการพัฒนาการศึกษาความรู้ด้านการรับข่าวสารข้อมูล
- ควรจัดบริการข่าวสารที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน
  - ควรมีระบบการสื่อสารอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอเกี่ยวกับแรงงาน
  - ควรมีโครงการแนะแนวด้านอาชีพอย่างต่อเนื่องทุกปี
- 3.3 แนวทางการพัฒนาการศึกษาความรู้ด้านการเพิ่มพูนทักษะทางอาชีพ
- ควรจัดบริการด้านการพัฒนาทักษะทางอาชีพระดับกึ่งฝีมือในสถานประกอบการ
  - ควรจัดบริการด้านการพัฒนาทักษะทางอาชีพระดับฝีมือในสถานประกอบการ
  - ควรให้โรงเรียนชุมชนจัดบริการด้านทักษะการประกอบอาชีพควบคู่กับการใช้ภาษาต่างประเทศ
  - ควรให้มีบริการให้การศึกษาด้านการเตรียมตัวเพื่อการอาชีพ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มแรงงานที่จะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ปี พ.ศ.2540 เป็นกลุ่มแรงงานที่บริษัทจัดหางานเป็นผู้ส่ง รวมทุกประเทศที่กลุ่มแรงงานต้องการจะเดินทางไปทำงาน จำนวน 20 บริษัท ดังนี้

1. บริษัทจัดหางาน อูตร อี.พี.เอ.อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
2. บริษัทจัดหางาน ลำพูนโอเวอร์ซีส์ จำกัด
3. บริษัทจัดหางาน เอส.เอ.กรุ๊ป จำกัด
4. บริษัทจัดหางาน ยิ้ม ยิ้ม จำกัด
5. บริษัทจัดหางาน อัล-การิม จำกัด
6. บริษัทจัดหางาน มนตรี แอนด์ ตาเร็ด จำกัด
7. บริษัทจัดหางาน เอสโก จำกัด
8. บริษัทจัดหางาน เอ.พี.เอส.กรุ๊ป (1984) จำกัด
9. บริษัทจัดหางาน กรุงเทพสุนัหวาด เทรดดิง จำกัด
10. บริษัทจัดหางาน เฮซไพร์ม จำกัด
11. บริษัทจัดหางาน ไทยเลิศ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด
12. บริษัทจัดหางาน เอ็ม.เอส.อัล-รุเนียน จำกัด

13. บริษัทจัดหางาน แคมอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
14. บริษัทจัดหางาน เอส.เอส.เอ็ม.จำกัด
15. บริษัทจัดหางาน ซิมโรส เฟลชเมนต์ เอเยนซี่ จำกัด
16. บริษัทจัดหางาน เอสไพร์ม จำกัด
17. บริษัทจัดหางาน ซาบาอินเตอร์เนชั่นแนลเซอร์วิส จำกัด
18. บริษัทจัดหางาน เอ็ม.ที.โดมอนต์ จำกัด
19. บริษัทจัดหางาน เจ.เอส.เอส.ดีเวอร์ลอปเมนท์ จำกัด
20. บริษัทจัดหางาน เล็ท อินเตอร์เนชั่นแนล แมนพาเวอร์ซัพพลาย จำกัด

คำจำกัดความในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยขอให้ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

สภาพทั่วไปของแรงงานไทย หมายถึง ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ ประกอบด้วย เพศ สถานภาพ อายุ ศาสนา ภูมิลำเนา สถานที่พักอาศัย วุฒิกการศึกษา อาชีพเดิมระยะเวลาในการประกอบอาชีพ รายได้ รายจ่าย ประเทศที่เดินทางไปสมัครงาน ประเภทของงาน สภาวะหนี้สิน แหล่งกู้ยืม จำนวนเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย และวัตถุประสงค์ของการกู้

สภาพปัญหา หมายถึง อุปสรรคที่เกิดจากการได้รับบริการจากแผนพัฒนาแรงงานและสวัสดิการสังคม ด้านการมีงานทำ ด้านพัฒนาฝีมือแรงงาน และด้านสวัสดิการสังคม

ปัญหาด้านการมีงานทำ หมายถึง อุปสรรคในการจัดกิจกรรมบริการด้านการมีงานทำแก่แรงงานในด้าน

- ปัญหาการสร้างงานในชนบท
- ปัญหานายหน้าจัดหางานเถื่อน
- ปัญหาการปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจกรกล
- ปัญหาด้านตลาดนัดแรงงานที่มีไม่ทั่วถึง
- ปัญหาการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการหางานทำ
- ปัญหาการบริการด้านแนะแนวอาชีพ
- ปัญหาการบริการรับสมัครงานทางไปรษณีย์
- ปัญหาแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงาน
- ปัญหาการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของงาน
- ปัญหาการส่งเสริมให้ประกอบอาชีพอิสระ

**ปัญหาด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน หมายถึง อุปสรรคในการจัดกิจกรรมบริการ
ด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานในด้าน**

- ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในโรงงานอุตสาหกรรม
ประเภทช่างอิเล็กทรอนิกส์
- ปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากสถานประกอบการในการ
พัฒนาฝีมือแรงงาน
- ปัญหาการพัฒนาฝีมือแรงงานไม่สอดคล้องต่อความต้องการ
ของตลาดแรงงาน
- ปัญหาความขาดแคลนครูฝึกในการพัฒนาฝีมือแรงงาน
- ปัญหากองทุนพัฒนาฝีมือแรงงาน
- ปัญหาด้านโครงการฝึกอาชีพช่างประจำตำบล
- ปัญหาด้านโครงการฝึกอาชีพเคลื่อนที่ไม่ไปตามแหล่งพื้นที่
ชนบทห่างไกล
- ปัญหาไม่มีวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกที่ทันสมัย
- ปัญหาการกระจายศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดทั่วประเทศ

**ปัญหาด้านสวัสดิการสังคม หมายถึง อุปสรรคในการจัดกิจกรรม บริการด้าน
สวัสดิการสังคมในด้าน**

- ปัญหาความมั่นคงของงานที่ทำ
- ปัญหาความปลอดภัยในการทำงาน
- ปัญหาที่พักอาศัยที่เหมาะสมและถูกสุขอนามัย
- ปัญหาการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
หรือกองทุนเงินสะสมในสถานประกอบการ
- ปัญหาการตรวจสุขภาพประจำปี
- ปัญหาความต้องการสถานที่พักผ่อนและสถานที่ออกกำลังกาย
- ปัญหาการจัดสถานพยาบาลรวมในพื้นที่ให้ได้มาตรฐาน
- ปัญหาการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับให้เอื้ออำนวย
ต่อการจัดสวัสดิการ เช่น การรักษาพยาบาล การบริการทาง
การทำงาน การคลอดบุตร การว่างงาน สวัสดิการบุตร
- ปัญหาสถาบันเงินทุนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพของแรงงาน
- ปัญหาสถานประกอบการไม่มีแหล่งอบรมทักษะอาชีพและจัด
กิจกรรมเสริมความรู้

ความต้องการการศึกษาของแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ ในที่นี้ หมายถึง ความต้องการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความต้องการด้านการรับข่าวสารข้อมูล และความต้องการการศึกษาด้านการเพิ่มพูนทักษะทางอาชีพ

ก. ความต้องการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาที่รัฐจัดให้แก่แรงงานด้านความรู้ชั้นประถมศึกษาหรือมากกว่าชั้นประถมศึกษา ตลอดจนความรู้ต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันคือ

- ต้องการมีความรู้เทียบเท่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- ต้องการมีความรู้เทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
- ต้องการมีความรู้เทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
- ต้องการมีความรู้เทียบเท่าระดับมหาวิทยาลัย
- ต้องการเรียนรู้การรักษาสภาพอนามัยเบื้องต้น
- ต้องการเรียนรู้การป้องกันอันตรายจากการทำงาน เช่น เสียงดัง ฝุ่น และสารเคมี
- ต้องการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ
- ต้องการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรม สังคม เกี่ยวกับประเทศที่ต้องการไปทำงาน
- ต้องการเรียนรู้เรื่องอาหารที่มีคุณค่าและปลอดภัย
- ต้องการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาและการออกกำลังกาย
- ต้องการเรียนรู้เรื่องการวางแผนครอบครัว
- ต้องการเรียนรู้กฎหมายทั่วไปในชีวิตประจำวันของประเทศที่จะไปทำงาน
- ต้องการเรียนรู้กฎหมายแรงงานของประเทศไทย
- ต้องการเรียนรู้เรื่องการเมืองการปกครองของประเทศที่จะไปทำงาน
- ต้องการเรียนรู้เรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- ต้องการเรียนรู้วัฒนธรรม สังคมเกี่ยวกับประเทศที่ต้องการจะไปทำงาน

ข. ความต้องการการศึกษาด้านการรับข่าวสารข้อมูล หมายถึง การรับบริการเผยแพร่ความรู้ ความคิดต่าง ๆ และข่าวข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์ในรูปแบบที่สะดวกโดยผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ คือ

- ต้องการรู้สารคดีเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมในต่างประเทศ โดยผ่านสื่อทางโทรทัศน์

- ต้องการรู้ข่าวประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรายละเอียดของงานในแต่ละประเทศ โดยวิทยุหรือหนังสือพิมพ์
- ต้องการให้จัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับงานในแต่ละประเทศ โดยวิทยุหรือหนังสือพิมพ์
- ต้องการให้มีบริการสิ่งพิมพ์ของหน่วยงานส่งถึงแรงงานทุกสัปดาห์
- ต้องการให้มีการจัดบริการพบกลุ่มแรงงานที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเสนอบทเรียน ประสบการณ์ในต่างประเทศ
- ต้องการจัดอภิปรายหรือบรรยายเรื่องที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติตนของแรงงานไทยในต่างประเทศ
- ต้องการให้จัดรายการที่ให้ความรู้แก่ผู้ใช้แรงงานทางวิทยุและโทรทัศน์
- ต้องการได้รับข่าวสารของตลาดแรงงานในต่างประเทศ
- ต้องการได้รับข่าวสารข้อมูลจากสภาพที่เป็นจริง โดยผ่านสื่อวีดีโอเทปหรือผ่านดาวเทียม
- ต้องการให้จัดหน่วยให้ความรู้และประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่เกี่ยวกับสถานการณ์แรงงานไทยในต่างประเทศ

ค. ความต้องการการศึกษาด้านการเพิ่มพูนทักษะทางอาชีพ หมายถึง การให้การศึกษามุ่งเน้นส่งเสริมความรู้ และทักษะเบื้องต้นในวิชาสาขาต่าง ๆ คือ

- อุตสาหกรรมสิ่งทอ (ตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี)
- สาขาช่างโลหะ
- สาขาช่างซ่อมและจัดตั้งเครื่องจักรกล
- สาขาช่างซ่อมเครื่องจักรไฟฟ้า
- สาขาช่างอิเล็กทรอนิกส์
- สาขาช่างผลิต-ผลิตภัณฑ์พลาสติกส์
- สาขาช่างอะไหล่รถยนต์
- สาขาช่างหลอมโลหะ
- สาขาช่างเย็บกระเป๋าก
- สาขาช่างทำรองเท้า
- สาขาเครื่องปั้นดินเผา
- สาขาช่างก่ออิฐ

- สาขาช่างฉาบปูน
- สาขาช่างไม้ (ก่อสร้าง)
- สาขาช่างปูกระเบื้อง
- สาขาผู้ช่วยแม่บ้าน (แม่ครัว)
- สาขาผู้ช่วยแม่บ้าน (ดูแลผู้สูงอายุ)
- สาขาผู้ช่วยแม่บ้าน (ดูแลเด็กทารก)
- สาขาช่างท่อเรือ
- สาขาช่างซ่อมเรือ
- สาขาภาคเกษตรกรรม
- สาขาพนักงานบริการตามภัตตาคารและโรงแรม
- สาขาพนักงานบริการในปั้มน้ำมัน

แนวทางการพัฒนาการศึกษา หมายถึง การเสนอรูปแบบของการศึกษาที่ควรจะเป็นของกลุ่มแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ เกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาในด้านความรู้ขั้นพื้นฐาน ความรู้ด้านการรับข่าวสารข้อมูล ความรู้ด้านการเพิ่มพูนทักษะทางอาชีพ

แรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ หมายถึง กลุ่มแรงงานไทย ปี พ.ศ.2540 ที่ได้รับการจ้างไปทำงานในต่างประเทศระดับกึ่งฝีมือและระดับไร้ฝีมือ ช่วงอายุ 20-40 ปี มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาหรือสูงกว่าระดับประถมศึกษา โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือน มีบริษัทจัดหางานเป็นผู้จัดส่ง โดยอยู่ในความดูแลของกรมการจัดหางาน

แรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labour) หมายถึง ผู้ที่ทำงานในลักษณะงานง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความสามารถมาก ไม่ต้องมีความชำนาญเช่นคนงานทั่วไป ช่างแบกหาม กรรมกร

แรงงานกึ่งฝีมือ (Semi Skilled Labour) หมายถึง ผู้ที่อยู่ระหว่างแรงงานฝีมือกับแรงงานไร้ฝีมือ ได้รับการฝึกอาชีพมาบ้างแต่ระยะสั้น ๆ ไม่ละเอียด ลักษณะงานที่ทำงานใหญ่จะทำงานตามที่กำหนดวิธีการแบบแผนตายตัวไว้แล้ว

อายุ หมายถึง อายุเต็มบริบูรณ์นับถึงวันเกิดครั้งสุดท้ายก่อนวันสำรวจหรือส่งแบบสอบถาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาความต้องการการศึกษาและแนวทางการพัฒนาการศึกษาว่ามีสภาพปัญหา มีความต้องการศึกษา แนวทางในการพัฒนาการศึกษาในลักษณะและรูปแบบใด เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการเตรียมแรงงานไทยในอนาคต
3. ผลจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อใช้ศึกษาในการวางแผน การปรับปรุงหรือการพัฒนานโยบายต่อไป